

Nita Mäki-Ventelä

Yleisen tuen matkalaukku varhaiskasvatuksessa

Työntekijöiden ensimmäiset käyttökokemukset

Opinnäytetyö

Kevät 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK 

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Nita Mäki-Ventelä

Työn nimi: Yleisen tuen matkalaukku varhaiskasvatuksessa: Työntekijöiden ensimmäiset käyttökokemukset

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2017

Sivumäärä: 45

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää päiväkodin kasvattajien ja perhepäivähoitajien kokemukset yleisen tuen matkalaukun ensimmäisestä käytöstä. Yleisen tuen matkalaukku on konkreettinen apuväline varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu varhaiskasvatuksesta ja yleisestä tuesta. Keskeisiä käsitteitä ovat yleinen tukeminen, varhainen puuttuminen ja suunnitelmallisuus.

Yleisen tuen matkalaukku on otettu käyttöön Kurikan kaupungin varhaiskasvatuksessa tammikuussa 2017. Se on koottu vahvan yleisen tuen ja pedagogiikan perustaksi kasvattajille. Matkalaukku sisältää vinkkejä, teoriaa, linkkejä ja välineitä kasvattajien tueksi. Matkalaukku on kiertävä apuväline.

Tutkimukseen osallistui viisiryhmäinen päiväkotikielinen sekä perhepäivähoitajat. Tutkimusaineisto kerättiin päiväkirjamuotoisella kyselylomakkeella, jossa oli avoimia kysymyksiä. Vastauksia palautui päiväkodista neljä sekä perhepäivähoitajilta viisi. Luokittelin aineiston kysymys kerrallaan samanlaisuuksiin ja erilaisuuksiin. Erottelin päiväkodin ja perhepäivähoidon vastaukset.

Tutkimustulosten mukaan yleisen tuen matkalaukku pidettiin hyvänä asiana ja eniten käyttöä oli kielen kehityksen aineistolla. Päiväkodissa arjen kiireisyys vähentää matkalaukun käyttöä. Perhepäivähoitajilla lyhyt kiertoaika rajaa liikaa sisältöön paneutumista. Yleisen tuen matkalaukun kiertoa pidettiin huonona asiana materiaalin käyttöön oton kannalta. Kehittämisehdotuksina oli laittaa matkalaukun sisältö sähköiseen muotoon, jotta se olisi paremmin ja tarpeen tullen saatavilla.

Avainsanat: varhaiskasvatus, yleinen tuki

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Nita Mäki-Ventelä

Title of thesis: The Suitcase of General Support in Early Childhood Education: Employees' First User Experiences

Supervisor(s): Helena Järvi

Year: 2017

Number of pages: 45

Number of appendices: 3

The purpose of this thesis is to find out the employees' experiences with the first use of general support suitcase. One kindergarten and five private childminders took part in this research. The theoretical part of this thesis deals with early childhood education and general support. The central concepts are general support, early intervention, orderliness and general support suitcase. The research material was gathered through a diary-form questionnaire that contained open questions.

The suitcase of general support was adopted in early childhood education in Kurikka in January 2017. It was intended to provide strong general and pedagogic support to educators. From the suitcase, employees can find tips, theory, hyperlinks and tools. The suitcase is a circulating tool for support.

According to the research results, the suitcase of general support is considered a good tool. In day nursery, busy workdays are reduced by the use of the suitcase. With the private childminders, the short turnover time prevents workers from spending enough time on the contents. The circulation of the suitcase of general support was considered as a bad tool regarding taking the material into use. The development proposals were to have the contents of the suitcase in electronic form so that it would be better and available if necessary.

Keywords: early childhood education, general support

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO.....	6
2 VARHAISKASVATUS	8
2.1 Päivähoidosta tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen	8
2.2 Perhepäivähoito ja päiväkoti varhaiskasvatusympäristöinä	9
3 YLEINEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA.....	11
3.1 Hoito, kasvatust ja opetus yleisen tuen pohjana.....	13
3.2 Suunnittelu yleisen tukemisen pohjana	15
3.3 Kolmiportainen tuki.....	16
3.4 Yleinen tuki suhteessa tehostettuun ja erityiseen tukeen	16
4 YLEISEN TUEN MATKALAUKKU	19
4.1 Kehittämistyön tausta.....	19
4.2 Kehittämistyön tavoitteet	20
4.3 Matkalaukun sisältö.....	20
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	24
5.1 Opinnäytetyön prosessi.....	24
5.2 Opinnäytetyön tavoitteet	25
5.3 Aineiston analyysi	26
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
6.1 Arkeen otettu materiaali	28
6.2 Päiväkodin työntekijöiden kokemukset yleisen tuen matkalaukusta	30
6.3 Perhepäivähoitajien kokemukset yleisen tuen matkalaukusta	31
7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU, JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEAT	34
7.1 Tutkimustulokset ja johtopäätökset	34
7.2 Kehittämissuhteet.....	35
8 POHDINTA	37

LÄHTEET	40
LIITTEET	45

1 JOHDANTO

Kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen annettava tuki on jokaisen sitä tarvitsevan lapsen oikeus ja osa laadukasta varhaiskasvatus toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52). Yksi varhaiskasvatuslain tavoitteistakin on, että päivähoitossa tunnistettaisiin lapsen yksilöllisen tuen tarpeet ja järjestettäisiin tarpeenmukaista varhaiskasvatusta (L 19.1.1973/36). Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen. Mitä pienempi lapsi on ja mitä aikaisemmassa vaiheessa mahdolliset kehitysviivästymät havaitaan, sitä helpompi niihin on puuttua. Ja kun ongelmiin puututaan aikaisessa vaiheessa, ne saadaan paremmin korjattua. Tuen tarpeen havaitseminen vaatii sitä, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset tietävät lapsen kasvun ja kehityksen kulun sekä tunnistavat tavallisimpia kehityspoikkeamia. (Heinämäki 2000, 38.)

Opinnäytetyöni liittyy varhaiskasvatuksen yleiseen tukeen. Työssäni varhaiskasvatuksen yleisellä tuella tarkoitan kasvattajien arjessa käyttämiä tukimuotoja, jotka ennaltaehkäisevät tehostetun tuen ja erityisen tuen tarvetta. Yleinen tukeminen on kasvattajien ammatillista toimintaa, joka perustuu havaintoihin ja havainnoinnin mukaan tehtyihin suunnitelmiin. Kasvattajilla ja työntekijöillä tarkoitan tekstissäni kaikkia päiväkodin ja perhepäivähoidon varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Tein opinnäytteeni yleisen tuen matkalaukun käyttökokemuksista Kurikan kaupungin päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Yleisen tuen matkalaukku on erityislastentarhanopettajien ideoima ja kokoama konkreettinen apuväline varhaiskasvatuksen työntekijöille. Matkalaukussa on vinkkejä, teoriaa, linkkejä ja välineitä kasvattajien tueksi.

Opinnäytetyöni on laadullinen kehittämistyö. Toteutin se yhteistyössä Kurikan kaupungin erityislastentarhanopettajien kanssa. Opinnäytetyöni tavoite oli selvittää työntekijöiden kokemukset yleisen tuen matkalaukusta. Opinnäytetyöni koostuu teoriaosuudesta, joka toimii viitekehyksenä tutkimusosuudelle. Teoriaosuudessa käsitelen varhaiskasvatuksen muutosta sekä avaan hieman päiväkotia ja perhepäivähoitoa varhaiskasvatusympäristöinä. Sen jälkeen avaan yleisen tuen käsitettä varhaiskasvatuksessa. Siinä kappaleessa painotan hoitoa, kasvatusta ja opetusta

sekä suunnitelmallisuutta yleisen tuen pohjana. Kerron myös yleisestä tuesta suhteessa tehostettuun ja erityiseen tukeen. Neljännessä luvussa esittelen yleisen tuen matkalaukun taustan, tavoitteet ja sisällön. Sen jälkeen kerron opinnäytetyöprosessiani. Lopuksi on aineistoni analyysi, tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä pohdinta.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Päivähoidosta tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen

Suomessa organisoidun päivähoidon syntyminen katsotaan sijoittuvan 1800-luvun loppupuolelle. Elinkeinorakenne alkoi silloin hiljalleen muuttua ja niin sanottuja kaupungistumispalveluja alettiin perustaa. Lastentarhatoiminta oli yksi tärkeimmistä perustettavista palveluista. (Välimäki 1999, 93.) Päivähoitoa alettiin alun perin järjestää sosiaalisen hädän lieventämiseksi, kun teollistumisen myötä äidit joutuivat lähtemään töihin ja lapset jäivät turvattomiksi (Hänninen & Valli 1986, 20). Lastentarhan pedagogisessa toiminnassa 1900-luvun puolivälissä korostettiin lasten luovuutta, mielikuvitusta, tunne-elämää, sosiaalisuuden kehittämistä ja itseluottamuksen vahvistamista. Toiminnassa painotettiin tasapuolisesti fyysisten, emotionaalisten, intellektuaalisten ja sosiaalisten osa-alueiden kehittämistä. Intellektuaalisella kasvatuksella tarkoitetaan muun muassa lapsen aktiivisuuden ja mielenkiinnon herättämistä, havaintokyvyn kehittämistä, johtopäätösten tekemisen opettamista ja liikenneopetusta. Työskentelymuotoina oli jo silloin käytössä leikki, askartelu, liikunta ja musiikki. (mts. 172–173.) Nykyään varhaiskasvatusta toteutetaan enemmän lapsilähtöisesti, jossa esiin nousee lapsi yksilönä ja subjektina (Huh-
tanen 2004, 99).

Perhepäivähoidotoiminta on Suomessa aloitettu vuonna 1966. Koska perhepäivähoidon toiminta ei ole ryhmämuotoista, sen katsottiin soveltuvan parhaiten alle 3-vuotiaille lapsille. Perhepäivähoitajiksi valittiin henkilöitä, jotka olivat henkisesti, fyysisesti ja persoonallisesti terveitä. Perhepäivähoitoa pidettiin kodinomaisena, joustavana ja lapsen yksilöllisyyttä kunnioittavana. (Välimäki 1999, 128–132.)

Vuonna 1973 asetettiin laki lasten päivähoidosta. Siinä päivähoito määritettiin sosiaalipalveluksi kaikille tarvitseville. Enää päivähoito ei ollut kytköksissä varallisuuden, vaan kunnilla oli velvoite järjestää päivähoitoa siinä laajuudessa kuin tarve oli. Vuonna 1992 asetusmuutoksen myötä lasten ja pätevän henkilöstön määrä muuttui suhdeluvuksi. (Välimäki 1999, 130–148.) Päivähoitolain voimaantuminen aiheutti

voimakkaan laajentamistyön, sillä päivähoidon määrällinen kasvu oli hurjaa. (Hänninen & Valli 1986, 198). Päivähoidon määrällinen kasvu lisäsi lastentarhanopettajien tarvetta ja tarjosi ammattikunnalle laajemman ja monipuolisemman työkentän. Lastentarhanopettajien koulutusta pidennettiin, sillä heidän työnsä vaativuus kasvoi. (mts. 239.)

2.2 Perhepäivähoito ja päiväkotitoiminta varhaiskasvatusympäristöinä

Perhepäivähoito on merkittävä varhaiskasvatuksen muoto Suomessa, vaikka se joskus unohtuukin päiväkotitoiminnan ollessa niin vahvasti esillä. Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen (THL) tekemän tilastoinnin mukaan vuonna 2015 varhaiskasvatuksessa oli kaikkiaan 68 prosenttia väestön 1–6 -vuotiaista lapsista. Kunnallisen päiväkotihoidon osuus lapsista oli 76 prosenttia ja perhepäivähoidon osuus 11 prosenttia. Kunnallisen perhepäivähoidon osuus on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana kun taas päiväkotihoidon osuus on kasvanut koko ajan enemmän lapsia. (Säkkinen & Kuoppala 2016, 1.) Perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon osuudet ovat pienissä, alle 10 000 asukkaan kunnissa hyvin samaa suuruus luokkaa. Keskiuurissa ja suurissa kunnissa perhepäivähoidon osuus laskee huomattavasti. (Färkkilä, Kahiluoto & Kivistö 2006, 13.)

Perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon toiminta ja sisällöt eroavat toisistaan. Varhaiskasvatussuunnitelma on kuitenkin kirjoitettu selvästi päiväkodin arkea peilaten. (Reunamo 2007, 148.) Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005) on yksi maininta perhepäivähoidosta siinä yhteydessä, kun on kerrottu, millä tavoin varhaiskasvatusta voidaan järjestää (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Parempaan suuntaan ollaan kuitenkin menossa, sillä uusimmasta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2016) löytyy maininta useammasta eri yhteydestä. Siinä päiväkotitoiminta ja perhepäivähoito on rinnastettu. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan myös perhepäivähoidossa oleville lapsille. Perhepäivähoitajat käyttävät lastentarhanopettajan asiantuntijuutta tehdessään lapsille varhaiskasvatussuunnitelmia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10.)

Perhepäivähoitajalla saa olla enintään neljä alle kouluikäistä lasta. Mikäli hoitajalla on omia lapsia, ne lasketaan hoidettavien lasten määrään. Päiväkodissa yli kolmi-vuotiaiden ryhmässä saa olla kolme koulutettua kasvattajaa, ja kunkin vastuulla saa olla kahdeksan lasta. Kaikkien lasten ollessa paikalla, ryhmäkoko saattaa olla 24 lasta. Lapsimäärään vaikuttaa mahdolliset erityistä tukea tarvitsevat lapset, ellei lapsille ole erityistä avustajaa. (A 16.3.1973/239). Tämä käytäntö on sama niin perhepäivähoidossa kuin päiväkotihoidossakin.

Perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon rakenteelliset tekijät eroavat toisistaan suuresti. Perhepäivähoito järjestetään useimmiten hoitajan omassa kodissa (Reunamo 2007, 148). Päiväkodissa suuret ryhmät vaativat paljon erillisiä tiloja, jotka mahdollistavat pienryhmätoiminnot. Kodissa tilat ovat selkeämmät. Perhepäivähoidossa aikataulujen joustavuuteen on parempi mahdollisuus kuin päiväkodeissa. (Heinämäki 2002, 184–185.) Esimerkiksi välipalaa ei tarvitse syödä joka päivä tasan kello kaksi, vaan se voidaan syödä niin, että lapset saavat omaa tahtia rauhassa herätä päivä-uniltaan.

Perhepäivähoidon ehdottomia hyviä puolia on lasten yksilöllinen kohtaaminen, kun lapsiryhmät ovat pieniä. Kodinomaisuus luo rauhallisuutta hoidolle ja kasvatukselle. (Reunamo 2007, 149.) Kodikkuus antaa hyvät mahdollisuudet luoda kasvatusympäristöstä sellaisen, jossa lapsen yksilölliset tarpeet ja vahvuudet ovat herkästi huomioitavissa (Wong & Cumming 2010, 5). Perushoito on kasvatuksen ydin ja jos perhepäivähoitaja ei ole siihen tyytyväinen, on hänen muutettava vain omia toimintatapojaan, ei tarvitse lähteä muuttamaan koko työyhteisöä. Työyhteisön puute nähdään kuitenkin myös huonona asiana, sillä yhteisön tuki jää kokonaan puuttumaan. (Reunamo 2007, 149.)

3 YLEINEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Jokainen lapsi tarvitsee aikuisen apua ja tukea kasvussaan, kehityksessään ja oppimisessaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset havainnoivat lapsia ja arvioivat heidän kehitystä ja oppimisvalmiuksia. Joistain lapsista saattaa herätä huoli ja silloin tilanne tulee arvioida ja miettiä pedagogisia tukimuotoja, joita lapsi tarvitsee ja joihin päivähoidon resurssit riittävät. Tukimuodot tulee olla myös sellaisia, joilla kasvattajat pystyvät tilanteeseen välittömästi reagoimaan. (Pihlaja 2006, 13.) Yleinen tuki kuuluu kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille ja sitä toteutetaan pedagogisena tukena (Espoon Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta 2014, 6). Varhaiskasvatuksen tukitoimet eivät ole siis mikään erillinen palvelu, vaan osa varhaiskasvatustoimintaa. Tukitoimiksi määritellään fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön tietoista muokkaamista lapselle sopivaksi. (Viittala 2006, 22.) Lisäksi päivittäistä kasvatustoimintaa muutetaan lapsen tarpeet huomioiden eriyttämällä, perustaitojen harjaannuttamisella ja lapsen itsetunnon vahvistamisella (Heinämäki 2004, 34; Viittala 2006, 22).

Laadukkaaseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen kuuluu lapsille tehtävät henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat (Lahti 2014, 22), jotka laki velvoittaa tekemään (L 19.1.1973/36). Lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat (vasut) turvaavat lapsen oikeuden saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vasuun kirjataan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevia tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden lähtökohtana on lapsen etu ja tarpeet. Ryhmän lasten vasuista nousseet tavoitteet otetaan huomioon varhaiskasvatuksen arjessa ja toiminnassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10–11.)

Yleinen tuki on muun muassa ympäristön, kasvatustoiminnan ja vuorovaikutuksen mukauttamista. Lisäksi kasvatusyhteisön ja kasvattajan tulee muuttaa toimintaansa tarkoituksen mukaiseksi. Varhaiskasvatuksessa annettava yleinen tuki on usein riittävää lapsen kehityksen kannalta. Varhaiskasvatusta toteutetaan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti, jolloin lapsen yksilölliset lähtökohdat voidaan huomioida paremmin hänen kasvussaan, kehityksessään ja oppimisessaan. (Suomenkielinen

varhaiskasvatus- ja opetuslautakunta 2011, 26.) Tuen tarpeiden tunnistaminen vaatii kasvattajalta tuntemusta lapsen kehityksestä. On osattava erottaa, mihin tilanteisiin puututaan ja mitkä tilanteet ovat lapsen kehitykseen luonnostaan kuuluvia pulmia, jotka eivät tarvitse erityistä puuttumista asiaan. (Heinämäki 2005, 10.) Annettavan tuen tulisi olla joustavaa, monipuolista ja oikea-aikaista (Kuorelahti, Lappalainen & Viitala 2012, 292).

Yleisen tuen käsitteen kanssa käsi kädessä kulkee varhainen tukeminen. Varhainen tukeminen perustuu vahvaan perusosaamiseen ja peruspedagogiikkaan. Ajatuksena on, että tukea pystytään järjestämään mahdollisimman paljon tavallisissa kasvatuspalveluissa. Varhaisen tuen antamiseen liittyy ennaltaehkäisevä näkökulma, jossa lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöitä havainnoidaan. (Heinämäki 2005, 8-9.) Tärkeitä kysymyksiä, joita kasvattaja voi itseltään kysyä, kun huoli jostain lapsesta herää ovat mitä näen, mitä ajattelen ja mitä teen. Ensimmäisen kysymyksen kohdalla tulee pohtia, mitä lapsesta ja hänen arjestaan tiedetään, onko jokin esimerkiksi muuttunut. Toisen kysymyksen kohdalla kasvattaja miettii muun muassa lapsen vahvuuksia, heikkouksia sekä sosiaalis-emotionaalisia taitoja. Viimeisen kysymyksen kohdalla mietitään lapsen kasvun ja kehityksen tavoitteet sekä niihin liittyvät tukitoimet. (Hirschland 2008, 83-93.)

Varhaisen puuttumisen periaatteessa ongelmiin tartutaan heti tai mahdollisimman nopeasti asian huomaamisesta. Varhaisessa puuttumisessa on myös toinenkin puoli, joka yleisemmin unohtuu. Se on ennaltaehkäisemistä siten, että tehdään interventio eli väliintulo jo ennen kuin ongelmaa on edes syntynyt. Ihannetilannehan olisi se, että asioihin puututaan niin varhaisessa vaiheessa, ettei ongelmia ilmenisi. (Huhtanen 2011, 40.) Päivähoidossa puuttuminen näkyy monella eri tavalla: ohjataan, opetetaan, kielletään ja käsketään. Puuttumista eli preventioita voidaan tehdä Huhtasen (2004, 41) mukaan kolmella eri tasolla. Primaariprevention tavoitteena on vähentää ja ehkäistä ongelmien ilmenemisen lapsiryhmässä tehtävien interventioiden avulla. Tavoitteena on siis vähentää uusien tapauksien määrää. Sekundaaripreventiossa eli aikaisessa interventiossa yritetään vähentää jo ilmenneiden ongelmien vaikutusta. Tertiaarisessa preventiossa pyritään minimoimaan ongelman vaikutukset esimerkiksi kuntoutuksen avulla. Parhaimpiin tuloksiin päästään, mikäli

väliintuloja tehdään alle kouluikäisille lapsille. Selvää kuitenkin on, että kaikki ongelmat eivät ilmene vielä varhaislapsuudessa. Tällaisissa tapauksissa kuitenkin väliintulo tehdään heti ensimmäisten oireiden ilmaantuessa. Pelkästään instituutiona päivähoito toimii ennalta ehkäisevänä rattaana yhteiskunnassamme. Puuttumisen oikea ajoitus on tärkeää. Lapsella on herkkyyskausia, jolloin joidenkin asioiden oppiminen on luontaista ja helpompaa. Herkkyyskausien hyödyntäminen on tärkeää, sillä myöhemmin asioiden opettelu vaatii paljon enemmän työtä ja aikaa niin lapselta kuin kasvattajaltakin. (Heinämäki 2005, 10-11.)

3.1 Hoito, kasvatust ja opetus yleisen tuen pohjana

Varhaiskasvatust koostuu työntekijöiden, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Tässä vuorovaikutuksessa hoidon, kasvatust ja opetuksen tulisi muodostaa eheän kokonaisuuden. (Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteet 2016, 21.) Vaikka osa-alueet voidaan teoreettisesti ja tutkimuksellisesti jakaa selkeästi erilleen, käytännössä varhaiskasvatustun toiminnassa ne nivoutuvat yhteen ja sekoittuvat keskenään. (Hännikäinen 2013, 34–37). Tämä mahdollistaa laajan ja kokonaisvaltaisen näkemyksen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämässä (Varhaiskasvatustsuunnitelman perusteet 2016, 21).

Varhaiskasvatustun toiminta perustuu perushoidon ympärille. Perushoito sisältää terveellisen ravinnon, unen ja levon, ulkoilun, henkilökohtaisen hygienian sekä puhtauden. Suurin osa kasvattajan työpäivästä kuluu näihin asioihin. Perushoitotilanteet ovat kuitenkin myös kasvatust ja opetust. Pienet arjen tilanteet antavat kasvattajalle mahdollisuuksia tukea lapsen itsenäiseksi oppimista, omatoimisuutta, itsekontrollia sekä itsenäisten taitojen harjoittelua. Kasvattajat luovat lapsiryhmään myönteistä ja rauhallista ilmapiiriä, mikäli perushoitotilanteet sujuvat hyvin. (Piiro-nen-Malmi & Strömberg 2008, 37, 81.) Hoito on myös psyykkistä ja tunnepohjaista. On tärkeää, että kasvattaja on läsnä lasta hoitaessaan ja välittää lapsesta. Lapsen tulee kokea itsensä rakastetuksi, arvostetuksi ja ymmärretyksi. Kasvattajan välittäminen näkyy siten, että hän on avoin lapsen tarpeille ja kiinnostuksen kohteille sekä ymmärtäväinen, sensitiivinen ja empaattinen. (Hännikäinen 2013, 34.)

Kasvatuksen myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät ja muokkaantuvat lapselle. Kasvatuksen avulla rohkaistaan lasta muodostamaan omia mielipiteitä ja toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 21.)

Kasvattajat kokevat työnkuvansa vielä vahvasti olevan hoitoa ja kasvatusta. Opetuksen näkökulmaa on pidetty vieraana ajatuksena noin kymmenen vuotta sitten. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 33.) Aikuisen rooli lapsen oppimisessa nähdään kuitenkin suurena. Aikuisen on oltava tukena lapsen oppimistilanteissa ja tärkeänä kykynä pidetään herkkyyttä havaita, milloin lapsi tarvitsee apua. Aikuisen ei tule antaa valmiita ratkaisuja lapsille, vaan luoda hänelle mahdollisuuksia selviytyä ja löytää itse ratkaisut. (mts, 58.) Lapsilähtöinen toiminta perustuu lasten yksilöllisten tarpeiden sisällyttämiseen toimintaan. Yksilövasujen kautta nämä teemat nousevat esiin ja toimintaa voi suunnitella lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaan. Oppimistilanteet voi sisällyttää päiväkodin jokapäiväiseen arkeen, sillä lapsen oppiminen on jatkuva ja toisaalta myös huomaamatonkin prosessi. Tärkeää on antaa lapsen itse yrittää, erehtyä ja korjata. Näin lapsi oppii myös sietämään epäonnistumisia ja yrittämään uudelleen. (mts, 56.)

Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2013) on myös esitelty varhaiskasvatus näiden kolmen teeman mukaisesti. Suunnitelman mukaan perushoito- ja vuorovaikutustilanteisiin tulisi nähdä vaivaa, sillä ne nähdään tärkeimpinä kasvun ja oppimisen tilanteina. Arjen pienet työtehtävät kuten leikki, liikunta, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen edistävät lapsen myönteistä minäkäsitystä, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä kognitiivista puolta. Mielekäs ja merkityksellinen toiminta luovat perustan oppimisen ja onnistumisen kokemuksille. Lapsille on tärkeää keskenään toimiminen. Se edistää heidän sosiaalisia- ja vuorovaikutuksellisia taitojaan. Vertaisoppiminen toisilta lapsilta saattaa joissain tapauksissa toimia paremmin kuin kasvattajan opit. Tärkeintä hoidon, kasvatuksen ja opettamisen kokonaisuudessa on hyödyntää päivähoitopäivän arjen tilanteita. Oppimiseen ei aina tarvita erikseen suunniteltuja hienoja tuokioita. Esimerkiksi pukeutumistilanteita pitäisi osata hyödyntää pedagogisesti. Päiväkodeissa siirtymätilanteet ovat usein

suurin huolenaihe ja kaikkein levottominta aikaa. Niihin tilanteisiin kasvattajien pitäisi osata luoda kiireetön ja rauhallinen tunnelma. (Kurikan varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 10.)

3.2 Suunnittelu yleisen tukemisen pohjana

Strukturilla tarkoitetaan toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Varhaiskasvatuksessa strukturilla tarkoitetaan yleensä selkeää ja rutiininomaista päiväjärjestystä. Strukturoitu toiminta lisää lasten turvallisuutta ja vähentää levottomuutta. (Koivunen 2009, 62.) Varhaiskasvatuksen suunnittelussa pitäisi muistaa, että jokainen lapsi on erityislapsi. Kaikki lapset tarvitsevat erityiskohtelua ja huomiota, enemmän tai vähemmän. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 63.) Varhaiskasvatuksen suunnittelussa yksi tärkein arvo on erilaisuuden hyväksyminen. Hyvän toiminnan suunnittelun myötä pyritään takaamaan kaikille lapsille yksilöllisten tarpeiden mukainen arki päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmia tehdessä on hyvä miettiä mitä varten niitä tehdään. Suunnitelmat tehdään lapsia varten ja suunnitelmat tulee sopeuttaa lapseen eikä päinvastoin. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 66.)

Jotta suunnitelmista tulisi lapsiryhmän tarpeille sopiva, tarvitaan havainnointia. Kaikki tuen tarpeen arvioinnit perustuvat lasten havainnointiin erilaisissa tilanteissa. Havainnointi auttaa myös kasvattajia ymmärtämään, minkälainen toiminta on tarpeen kyseisen lapsen kohdalla ja minkälaiset säännöt ja vaatimukset hän tarvitsee. (Koivunen 2009, 27-28.) Havainnoinnin avulla kasvattaja pystyy suunnittelemaan oppimisprosessiin tarvittavat tavoitteet, sisällöt ja menetelmät niin, että lasten kehitys ja oppiminen on jatkuvaa. Hyvin toteutuneessa varhaiskasvatuksessa suunnittelu lähtee lapsesta ja palaa lapseen. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 88.)

3.3 Kolmiportainen tuki

Vuonna 2011 uudistuivat sekä perusopetuslaki että opetussuunnitelman perusteet. Lakia uudistettiin ja kehitettiin, jotta kaikilla lapsilla ja nuorilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet oppimiseen. Lähtökohtana on se ajatus, että oppilaalla on oikeus opiskella omassa lähikoulussaan. Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamiseksi (2009) tavoitteena on vahvistaa esi- ja perusopetuksen oppilaan oikeutta saada oppimiselleen ja koulunkäynnilleen tukea riittävän varhain ja joustavasti opetuksen yhteydessä. (Opetus ja kulttuuriministeriö 2009.) Erityisopetuksen kehittämisen ohjausryhmä esitti käyttöön otettavaksi termiksi tehostetun tuen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että painopiste on siirtynyt selkeästi varhaiseen tukeen ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Tehostettua tukea annetaan ennen erityisopetuspäätöstä. (Erityisopetuksen strategia 2007, 56.) Uudistettuun lakiin on tullut kolmiportainen tuen malli, joka jakautuu yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Tavoitteena on kehittää tuen suunnitelmallisuutta, tehostaa nykyisiä tukitoimia ja hyödyntää tehokkaammin moniammatillista yhteistyötä. Kolmiportaisen tuen mallintamisen avulla tukimuodot vahvistuvat asteittain tarvittaessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009.)

Kolmiportainen tuen mallia ei ole varhaiskasvatussuunnitelmassa. Monet kunnat ja kaupungit ovat havainneet kolmiportaisen tuen mallin hyväksi ja ovat muokanneet sitä varhaiskasvatukseen sopivaksi. Kurikan kaupungin lisäksi kolmiportainen tuen malli löytyy muun muassa Kempeleen, Espoon, Akaan, Lahden ja Kokemäen varhaiskasvatussuunnitelmista.

3.4 Yleinen tuki suhteessa tehostettuun ja erityiseen tukeen

Yleisestä tuesta siirrytään tehostettuun tukeen silloin, kun samanaikaisesti on käytössä useita tukimuotoja ja tuen tarve on jatkuvaa. Tehostetun tuen tarkoitus on ehkäistä syvempiä ja moninaisempia ongelmia riittävän ajoissa tehtävillä interventioidilla. (Oja 2012, 46.) Tehostetun tuen tasolle siirtyminen perustuu pedagogiseen

arvioon. Arvion tekee ryhmän lastentarhanopettaja. Tehostetun tuen vaiheessa korostuu yhteistyö kodin, moniammatillisen työryhmän ja päivähoidon välillä. (Kurikka [viitattu 7.10.2016].) Tehostetun tuen avulla voidaan estää oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvaminen ja kasautuminen sekä sitä kautta ehkäistä lapsen syrjäytymistä. Lapsen tuen tarpeen taso saattaa muuttua, joten kasvua ja kehitystä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti. Jos tilanne muuttuu, lapsen henkilökohtaiset suunnitelmat päivitetään. (EOPS 2010, 21.) Tilannetta on hyvä tarkkailla myös siksi, että jossain tilanteissa tehostetusta tuesta on ollut apua ja lapselle riittää yleinen tuki. Saatetaan myös arvioidessa huomata, että tehostetusta tuesta ei ole tarpeeksi apua lapsen tilanteeseen, jolloin siirytään erityisen tuen tasolle. Kolmiportaisen tuen mallin yhtenä hyvänä asiana pidetään sitä, että tehostetun tuen saaminen ei vaadi päätöstä erityisestä tuesta (Peltomäki & Tastula 2011, 48). Lasten kielen kehityksen vaikeudet, sosioemotionaalisen tuen tarpeet, kehityksen viivästymät ja keskittymisvaikeudet havaitaan alle kouluikäisellä lapsella. Jos asioihin tartutaan varhaisessa vaiheessa tehostetusti, voidaan oikeilla ratkaisuilla ennaltaehkäistä tulevia ongelmia. Näin lapsella on paremmat valmiudet esikouluun ja kouluun. (Huhtanen 2000, 110–111.)

Mikäli tehostetun tuen avullakaan ei saavuteta oppimisen ja kasvun tavoitteita, tekee ryhmän lastentarhanopettaja pedagogisen selvityksen. Selvityksen pohjalta moniammatillinen työryhmä tekee päätöksen siirtymisestä erityisen tuen tasolle. Vanhemmilta kysytään aina heidän suostumuksensa erityiseen tukeen. Erityisen tuen päätös on hallintopäätös, ja alle kouluikäisistä päätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Kuten tehostetun tuenkin kohdalla, myös erityisessä tuessa tarpeellisuutta tulee arvioida. Tuen tarpeen muuttuessa erityisen tuen tarve tulee tarkistaa uuden pedagogisen selvityksen avulla. Jos ilmenee, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tuen lopettamisesta tehdään päätös ja lapsi siirtyy saamaan tehostetua tukea. (Kurikka [viitattu 7.10.2016].) Lapin läänissä koetaan, että erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on kasvanut. Varhaiskasvattajat sanoivat työnsä vaativuuden lisääntyneen, sillä työ erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa on haastavaa. Varhaiskasvattajat tarvitsisivat enemmän tietoa erityislapsista ja keinoista heidän auttamisekseen. (Happo 2006, 138.)

Varhaisvuosina on helpoin edistää inklusiota, sillä lapsilla ei ole vielä muodostunut syrjiviä asenteita niitä kohtaan, jotka ovat jollain tavalla erilaisia heihin itseensä vertaessa. Varhaislapsuudessa vuorovaikutus on tärkeässä roolissa sosiaalisten taitojen ja käyttäytymisen oppimisessa. Laadukkaan inklusion edellytys on, että kaikki ryhmässä olevat lapset voivat kokea olonsa fyysisesti ja psyykkisesti turvallisiksi, sekä saavat työskentelyrauhan. (Tauriainen 2000, 72-73.) Inklusiivinen näkemys, jota uusin varhaiskasvatusperusteetkin puoltaa, pohjautuu integraatioajatteluun. Eroavaisuutena on se, että lasta ei sijoiteta erityisyytensä takia mihinkään ryhmään, vaan tuki tuodaan siihen ryhmään, mihin lapsi menisi ilman erityisen tuen tarvettaankin. (Heinämäki 2004a, 14.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 mukaan varhaiskasvatusta tulee toteuttaa inklusion periaatteiden mukaisesti eli tuki viedään lapsen luo (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52). Heinämäen (2004b, 149) tutkimuksessa haastateltavana oleva päiväkotihenkilöstö korosti lasten oikeutta kuulua tavalliseen ryhmään tasaveroisena ja hyväksyttynä. Mallioppiminen koettiin tärkeäksi osaksi erityiskasvatusta.

4 YLEISEN TUEN MATKALAUKKU

4.1 Kehittämistyön tausta

Erityislastentarhanopettajat lähtivät kokoamaan yleisen tuen matkalaukkuja, sillä ajatuksella, että kaikilla kasvattajilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet saada hyödyllistä materiaalia käyttöönsä. He halusivat myös, että materiaalit olisivat helposti kasvattajien saatavilla, eikä enää voisi sanoa, ettei materiaalia ja apuja ole löytynyt. He aloittivat kokoamaan matkalaukkuja elokuussa 2016 ja käyttöön se otettiin tammikuussa 2017. Viimeisiä muokkauksia ja hienosäätöjä he tekivät joululomalla. Matkalaukun kokoaminen oli heidän mukaansa työläämpi kuin he uskoivatkaan.

Yleisen tuen matkalaukku on konkreettinen vedettävä laatikko (Liite 1), jossa on materiaalia varhaiskasvatuksen työntekijöille. Sisältö on todella laaja, mutta tarkoitus ei olekaan käyttää kaikkea. Kasvattajat ottavat sieltä sellaista materiaalia, jota heidän sen hetkiset lapsiryhmänsä tarvitsevat kasvun ja kehityksen tukemisessa. Työntekijät saavat monistenipun, johon erityislastentarhanopettajat ovat koonneet matkalaukun sisällön ja muuta pohdittavaa. Johdannossa erityislastentarhanopettajat painottavat yleisen tuen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Se on kaiken perusta. Yleinen tuki on osa jokapäiväistä kasvatustoimintaa. Perusasiat tulee olla kunnossa, ennen kuin aloitetaan miettimään esimerkiksi jotain kuntoutusta. Ensimmäisenä täytyy tarkastella käytössä olevia toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla saada aikaan pedagogisesti parempia ratkaisuja. (Erityislastentarhanopettajat, 10.2.2017.)

Matkalaukusta löytyy paljon materiaalia kielellisiin ja sosiaalis-emotionaalisiin haasteisiin. Uusissa päiväkodeissa sekä uusien tai vastavalmistuneiden työntekijöiden aloittaessa matkalaukun sisältö on hyvä pohja, mille rakentaa pedagogiikkaa. Yleisen tuen matkalaukku auttaa uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti kasvattajia löytämään tietoa ja apua haastaviin arjen tilanteisiin. Perhepäivähoidon ja päiväkodin arjessa saattaa olla vaikea löytää aikaa rauhassa hakea

tarvitsemaansa tietoa. Matkalaukussa nämä ovat helposti ja nopeasti saatavilla ja löydettävissä. (Erityislastentarhanopettajat, 10.2.2017.)

4.2 Kehittämistyön tavoitteet

Yleisen tuen matkalaukun tavoitteena on saada jokaiselle lapselle riittävän varhain yksilöllistä tukea ja apua. Riittävän vahva ja rikas yleisen tuen taso ennaltaehkäisee oppimisvaikeuksia ja mahdollisia ongelmien kasautumisia. Vaikka nimitys on yleisen tuen matkalaukku, keinot, vinkit, linkit ja materiaalit tukevat kaikilla tuen tasoilla. Matkalaukun sisältö osoittaa mitä kaikkea voi huomioida ja käyttää jo yleisen tuen tasolla. (Erityislastentarhanopettajat, 10.2.2017.)

Keskenään samanlaisia matkalaukkuja on koottu kolme kappaletta. Ne on jaettu Kurikkaan, Jalasjärvelle ja Jurvaan. Jokaiselle paikkakunnalle on tehty oma kiertojärjestys sen mukaan miten paljon päiväkoteja ja perhepäivähoitajia missäkin on. Kiertoaika riippuu siitä, miten paljon ryhmiä päiväkodissa on. Matkalaukku ehtii tekemään ensimmäisen kiertonsa ennen kesää. Päiväkodissa, josta keräsin aineistoni tähän opinnäytetyöhön, matkalaukku oli kuusi viikkoa, sillä se on viiden lapsiryhmän suuruinen. Päiväkodissa matkalaukku pidettiin suunnitteluhuoneessa, joka on keskeisellä paikalla päiväkotia ja jossa kaikkien ryhmien työntekijät useimmiten käyvät. Perhepäivähoitajista koostuu neljä tiimiä. Yleisen tuen matkalaukku kiersi heillä siten, että se oli aina viikon yhdellä tiimillä.

4.3 Matkalaukun sisältö

Kasvattajille on etukäteen jaettu niin sanottu manuaali. Manuaalissa on johdanto, jossa erityislastentarhanopettajat ovat korostaneet yleisen tuen merkitystä ja tärkeyttä varhaiskasvatuksessa. Manuaali toimii eräänlaisena sisällysluettelona. Yleisen tuen matkalaukun lisäksi manuaali on osa materiaalia. Sinne on koottu linkki-vinkkejä ja muita konkreettisia yleisen tuen tukimuotoja.

Yleisen tuen matkalaukun sisältö on koottu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 pohjalta. Matkalaukun raamina ovat vasusta löytyvät oppimisen alueet, jotka havainnollistavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Vaikka oppimisen alueet onkin eroteltu, ovat ne silti sidoksissa toisiinsa, niitä ei voi toteuttaa erikseen. Oppimisen alueet auttavat kasvattajia suunnittelemaan ja toteuttamaan monipuolista pedagogista toimintaa. Oppimisen alueita ovat ”kielten rikas maailma”, ilmaisun monet muodot”, ”minä ja meidän yhteisömme”, ”tutkin ja toimin ympäristössäni” sekä ”kasvan, liikun ja kehityn”. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.) Lisäksi erityislastentarhanopettajat ovat halunneet ottaa yhdeksi kokonaisuudeksi varhaiskasvatusympäristön. Siinä osa-alueessa painottuu kasvattajan rooli. Seuraavaksi kerron lyhyesti jokaisen osa-alueen tarkoituksesta varhaiskasvatuksessa.

Kielellisten taitojen kehittäminen. Varhaiskasvatuksen tulee arjessa vahvistaa lasten kielellisten taitojen kehittymistä. Kehittyvät kielelliset taidot tuovat mukanaan paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 40-41.) Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet ovat yleisin syy lapsen seurannalle ja tuen tarpeille. Pulmat nousevat esille arjen tilanteissa, kun lapsi ei puhu, ei ymmärrä annettuja ohjeita, puheessa esiintyy artikulaatiovirheitä tai vuorovaikutustilanteissa esiintyy ongelmia. (Koivunen & Lehtinen 2015, 189.) Normaalin ja viivästyneen puheenkehityksen erottaminen alle kolmivuotiailla on hankalaa, koska normaalin puheenkehityksen hajonta on niin suuri (TAYS 2003, 11). Normaali kielen kehitys on tärkeää, sillä se vaikuttaa kiinteästi niin moneen muuhun asiaan. Kognitiivisista taidoista esimerkiksi älykkyys, muisti, havaitseminen ja ajattelu ovat riippuvaisia kielellisistä kyvyistä. Lisäksi kieltä tarvitaan oman minän ja tunteiden ilmaisemiseen sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Nurmilaakso 2011, 31-32.)

Lapsen itseilmaisu. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten itseilmaisun kehittymistä. Lapsi voi ilmaista itseään musiikin, piirustusten, leikin, draaman tai leikin avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42-43.) Lapset nauttivat musiikista ja rytmistä. Musiikki tarjoaa paljon mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun – laulaminen, tanssiminen, soittaminen. (Lindon 2006, 176.) Luovat

menetelmät toimivat lapselle ilmaisun ja itseä koskevan tunnepohjaisen tiedon välineenä sekä identiteetin vahvistajana (Saarela 2004, 345).

Lapsen sosiaaliset taidot. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää ympäristön monimuotoisuutta ja auttaa siinä toimimista. Lähiyhteisön moninaisuutta tarkastellessa lapsille tulisi selvittää, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia. Eettisesti kestävää toimintaa pohditaan lasten kanssa sekä mietitään ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 43-44.) Sosiaalis-emotionaaliset ongelmat lapsella voivat näkyä esimerkiksi hänen vaikeudessa leikkiä, solmia kontakteja sekä tulla toimeen ryhmän muiden lasten kanssa. Tunnetaidot saattavat olla heikot sekä keskittyminen vaikeaa. (Pihlaja 2004, 220-221.)

Lapsi osana ympäristöä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on mahdollistaa ympäristön tutkiminen. Lapset oppivat ymmärtämään ympäröivää maailmaansa havainnoimalla ja jäsentämällä sitä sekä tutkimalla ja toimimalla itse siinä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44-45.) Kasvattajien on välillä hyvä pohtia, missä lapset pääsevät liikkumaan. Metsässä on ihan erilaista liikkua kuin tasaisella asfalttipihalla. Metsän epätasainen maasto kehittää lasten tasapainoa ja motorisia taitoja sekä antaa aisteille monipuolisempia virikkeitä. Erilaisten ympäristöjen hyödyntäminen ruokkii lasten luovuutta paremmin. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26,92.) Esimerkiksi lapsi, joka ei viihdy tehtävien parissa pöydän ääressä, voi saada uutta intoa esimerkiksi matemaattisiin tehtäviin metsässä. ”Etsi kymmenen käpyä” on toisista lapsista paljon mielenkiintoisempi tehtävä kuin ”ympyröi paperista kymmenen käpyä”. Ympäristökasvatuksen ja kestäväen kehityksen kasvatuksen kautta lapset oppivat toisten ihmisten ja ympäristön huomioon ottamista ja vastuunkantoa asioista (mts.31).

Lapsi aktiivisena toimijana. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on antaa eväät lapsen terveelliselle elämälle sisältäen liikkumisen, ruokakasvatuksen, terveyden ja turvallisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 46.) Liikkuminen on yksi

lapselle luontaisista tavoista toimia. Yleisesti ottaen lapset tykkäävät ja haluavat liikua. Motorisesti kömpelöt lapset tarvitsevat erityistä positiivista kannustusta liikkumiseen ja yrittämiseen. (Karvonen 2000, 24.)

Varhaiskasvatusympäristö. Lain mukaan varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen. Lasten ikä ja kehitys on huomioitava myös ympäristössä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys. (L 19.1.1973/36.) Varhaiskasvatusympäristö koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä (Kurikan varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 11). Fyysinen oppimisympäristö koostuu rakennetuista tiloista, materiaaleista ja välineistä. Tilojen tulisi olla helposti muunneltavissa lapsiryhmän tarpeiden ja kiinnostusten mukaan. Psyykinen ja sosiaalinen varhaiskasvatusympäristö käsittää lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen. Turvalliseksi kokemassaan ympäristössä lapsi pystyy tuomaan esille omia tarpeitaan. Aikuisen vastuulla on ryhmädynamiikan muodostaminen suvaitsevaisiksi ja toverilliseksi, jotta jokainen lapsi voi ryhmässä olla oma itsensä. (Suhonen 2006, 51–52.) Hyvä oppimisympäristö on sellainen, joka vastaa lapsen kehityksellistä tasoa ja antaa haasteita kehityksen eteenpäin viemiseksi sekä herättää lasten mielenkiinnon uusien asioiden tutkimiseen ja ongelmien ratkaisemiseen (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 104).

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöprosessin kulusta sekä aikataulusta. Esittelen myös opinnäytetyön tavoitteet ja aineistonkeruumenetelmän. Lisäksi kerron aineiston analysoinnista.

5.1 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessi alkoi aiheen pohdinnalla. Alusta asti oli selvää, että aiheeni liittyy varhaiskasvatukseen, sillä lastentarhanopettajan pätevyys on tavoitteenani. Syksyllä 2016 lähdin kyselemään aiheita varhaiskasvatuksen esimiehiltä. Erityislastentarhanopettajat ottivat puheeksi heidän yleisen tuen matkalaukun projektinsa. Koska he olivat jo niin pitkällä matkalaukun koonnissa, siitä en opinnäytetyön aihetta enää saanut. Kehiteltiin kuitenkin aiheeksi työntekijöiden kokemukset yleisen tuen matkalaukusta ensimmäisen käyttökerran jälkeen. Pidin aiheesta, sillä se on käytännönläheinen ja jollain tavalla konkreettinen. Tein aiheesta opinnäytetyösuunnitelman, joka hyväksyttiin ja pääsin heti syksyn 2016 ensimmäiseen seminaariin esittelemään aiheeni. Aihe oli vielä tuolloin hyvin rikkonainen, joten oli hieman vaikeuksia saada esiteltyä se järkevänä ja eheänä kokonaisuutena. Seminaarin jälkeen olo oli hetken sellainen, että mihin sitä on oikein ryhtymässä. Pian seminaarin jälkeen aloin kuitenkin aihetta työstämään sekä etsimään siitä teoria- ja tutkimustietoa. Lähteitä aiheesta löytyi ja sivuja alkoi työhön tulla. Toisessa seminaarissa opinnäytetyöni sen hetkisestä tilasta ohjaava opettajani antoi vinkkejä teoriaosuuden parantamiseen. Apu oli paikallaan, sillä olin kadottanut työni punaisen langan ja aihe oli karannut erityiseen tukeen. Vaikeinta teoriaosuudessa oli pitää näkökulmana yleinen tuki. Muokkauksen jälkeen sain teoriaosuudesta enemmän tutkimustani pohjustavan ja selkeämmän sekä yhtenäisemmän kokonaisuuden.

Syksyn aikana kävin erityislastentarhanopettajien kanssa vielä tarkempaa keskustelua aiheesta ja heidän projektinsa loppuvaiheista. Kaksi kertaa sain olla heidän mukanaan tekemässä yleisen tuen matkalaukkua. Siinä näki, miten laajasta työstä

oli kyse. He ovat nähneet kyllä kovan vaivan tehdessään noinkin laajan apuvälineen työntekijöille. He työstivät yleisen tuen matkalaukku muun työnsä ohella.

Yleisen tuen matkalaukku otettiin vuoden alusta käyttöön ensimmäisessä päiväkodissa. Viiden ryhmän päiväkodissa yleisen tuen matkalaukun esittely päätettiin tehdä siten, että tiimeistä yhden työntekijät tulivat kuuntelemaan erityislastentarhanopettajan esittelyä ja he veivät viestin eteenpäin tiimin muille jäsenille. Erityislastentarhanopettaja esitteli matkalaukun käyttöön liittyvät asiat sekä pintapuolisesti sen sisällön. Vastuu paremmasta tutustumisesta jäi työntekijöille itselleen. Olin mukana esittelyssä ja kerroin omasta osuudestani yleisen tuen matkalaukun projektissa. Kävin läpi päiväkirja muotoisen kyselylomakkeen. Tuntui, että työntekijät ottivat hyvillä mielin yleisen tuen matkalaukun vastaan. Päiväkotiin kyselyitä jaettiin viidelle ryhmälle.

Perhepäivähoitajille yleisen tuen matkalaukku esiteltiin iltapalaverissa. Olin siellä samalla tavalla mukana kuin päiväkodillakin. Koin hyvänä asiana, että sain olla itse mukana näissä tilanteissa, ja työntekijät näkivät minut ja saivat mahdollisuuden kysyä heti, jos jotain kysyttävää olisi herännyt. Päiväkirja jaettiin 14 perhepäivähoitajalle.

5.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni on osa kehittämistyötä. Minun tehtäväni oli tutkia, minkälaista hyötyä matkalaukusta on ollut ja mitä mieltä siitä ollaan. Myös se haluttiin tietää, olisiko siinä mitään kehitettävää. Tutkin asiaa ensimmäisen käyttökokemuksen perusteella, joten tässä on mahdollista myös jatkotutkimuksille myöhemmässä vaiheessa – miten hyöty näkyy pidemmällä aikavälillä? Yleisen tuen matkalaukun tekemiseen meni erityislastentarhanopettajilla paljon aikaa ja voimia. He kokivat hyvänä asiana, että joku ulkopuolinen otti tehtäväkseen tutkia käyttökokemuksia.

5.3 Aineiston analyysi

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen kohdalla aineiston määrällä ei ole niin suurta merkitystä. Enemmän huomiota tarvitsee kiinnittää aineiston laatuun, eli siihen millaisella tutkimusaineistolla saadaan parhaiten tietoa tutkimuskysymykseen. (Vilka 2005, 126.) Opinnäytetyöni tutkimusaineisto rajoittui tiukkojen aikataulujen vuoksi. Keräsin aineiston yhdestä suuresta päiväkodista, jotta sain mahdollisimman monen ryhmän vastaukset. Perhepäivähoitajat valikoituivat mukaan, jotta saatiin vertailukohde ja nähtiin, onko kasvatusympäristöllä vaikutusta matkalaukun käyttöön. Kyseessä on siis harkinnanvarainen näyte (mts. 127).

Analyysin tarkoitus on luoda selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällysanalyysin avulla kerätty aineisto järjestetään tiiviiseen muotoon, säilyttäen kaiken oleellisen informaation. Analyysillä myös selkeytetään aineistoa, jotta siitä voidaan tehdä johtopäätöksiä tutkittavaan asiaan liittyen. Analysointi on karkeasti sanottuna aineiston hajottamista, käsitteellistämistä ja uudelleen kokoamista loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Kun tietoa kerätään avointen kysymysten avulla, tulee tiedostaa niiden hyvät ja huonot puolet. Hyvinä puolina avoimissa kysymyksissä on, että vastausten joukossa voi olla hyviä ideoita sekä vastaajan mielipide voi tulla perusteellisesti esille. Aineistoa on mahdollista luokitella monella tavalla. Huonoina puolina on, että vastaukset voivat olla ohi kysymyksen tai että ne ovat epätarkkoja. Tällöin analyysistä on todella vaikea saada syvällistä. (Valli 2001, 110-111.)

Laadullisen tutkimuksen analysointi etenee yleensä tietyn kaavan mukaisesti. Ensimmäiseksi täytyy päättää, mikä aineistossa on kiinnostavaa, jonka jälkeen aineisto käydään läpi erotellen asiat edellisen päätöksen perusteella. Merkityt asiat tulee kerätä erikseen muusta aineistosta. Seuraavaksi aineisto jaotellaan teemoihin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94-95.) Minun aineistoni jäi kuitenkin sen verran pieneksi, että teemoittelu ei onnistunut. Sen sijaan olen luokitellut kaikki vastaukset etsien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Kaikki vastaukset olivat yhtä tärkeitä, sillä vastauksia tuli määrällisesti niin vähän.

Tiedonkeruumenetelmäksi katsottiin erityislastentarhanopettajien kanssa parhaaksi päiväkirja muotoinen kirjallinen kysely. Päiväkirjassa on alkuun saatteeksi muutama sana siitä, miksi he tällaisen päiväkirjan saivat täyttääkseen, omista toiveistani päiväkirjan täyttöä koskien sekä lyhyet ohjeet sen täyttöön (Liite 2). Loppuun laitoin yhteystietoni, jolloin epäselvissä tilanteissa saisi olla minuun yhteydessä sähköpostitse tai puhelimitse. Päiväkirjat tuli täyttää nimettömästi, eikä ryhmän tiedoillakaan ollut merkitystä tulosten kannalta.

Päiväkirja (Liite 3) koostuu kahdesta eri osasta. Ensimmäistä osaa kehotin työntekijöitä täyttämään sitä mukaa, kun materiaalia käyttävät. Näin siksi, ettei yhteen kertaan jää liikaa tehtävää ja että kaikki on tuoreessa muistissa. Ensimmäiseen osioon he merkitsivät mistä aihe-alueesta ovat aineiston ottaneet ja tarkalleen vielä minkä aineiston. Sen jälkeen he saivat vapaasti kirjoittaa, kenen hyödyksi materiaali otettiin käyttöön ja kuka työntekijä sen vei lapsille arkeen. Lisäksi kysyin vielä, millaista hyötyä he näkivät materiaalista olevan. Toisen osion ryhmä täytti yhdessä. Siinä kysymykset liittyivät työntekijöiden omiin ajatuksiin koskien yleisen tuen matkalaukua. Kysymyksenä oli ensimmäiset ajatukset matkalaukusta sekä ajatukset ensimmäisen kierron jälkeen. Näillä kysymyksillä saadaan selville, saako käyttökokemukset muuttamaan alkukäsityksiä yleisen tuen matkalaukusta ja jos, niin mihin suuntaan. Lisäksi selvitettiin, löytyikö työntekijöillä tarpeeksi aikaa yleisen tuen matkalaukun sisältöön tutustumiseen. Työntekijät saivat vielä kirjata kehittämissuosituksensa päiväkirjaan. Päiväkodilla työntekijät täyttivät päiväkirjaa tiimeittäin. Perhepäivähoitajat täyttivät päiväkirjoja henkilökohtaisesti. Päädyimme tähän erityislastentarhanopettajien kanssa, koska päiväkodilla työtä tehdään muutenkin tiimeissä ja perhepäivähoitajat tekevät työtä yksin.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Yleisen tuen matkalaukku oli päiväkodilla kuusi viikkoa. Seitsemännellä viikolla olin pyytänyt heidät täyttämään kyselylomakkeen tiimissä. Hain aineistot seuraavalla viikolla heidän esimieheltään. Neljä viidestä tiimistä palautti päiväkirjat. Perhepäivähoitajien vastaukset hain heidän esimieheltään. Sieltä vastaukset tuli viideltä perhepäivähoitajalta. Perhepäivähoitajien esimies oli täyttänyt kyselyn myös. Hänen ajatuksensa perustuivat työntekijöiden kanssa käymiin keskusteluihin. Kävin päiväkodin ja perhepäivähoidon lomakkeet erikseen läpi. Lähdin käymään läpi vastauksia kysymys kerrallaan. Etsin vastauksista yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Tässä kappaleessa olen kertonut aluksi päiväkodin kokemuksia yleisen tuen matkalaukusta ja sen jälkeen perhepäivähoidon. Aineistolainaukset olen koodannut numerokirjain -yhdistelmällä. PK tarkoittaa päiväkodin vastauksia ja PPH perhepäivähoidon. Tutkimustukoksissa olen pohtinut kasvatusympäristön vaikutusta yleisen tuen matkalaukun käytössä.

6.1 Arkeen otettu materiaali

Päiväkodissa kuuden viikon aikana matkalaukun materiaalista oli käytössä vain viisi aineistoa neljällä ryhmällä. Kaikki materiaalit liittyivät kielen kehitykseen ja tukemiseen. Kieliharjoituksia oli käytetty kolmelle eri-ikäiselle lapselle. Ryhmän lastentarhanopettaja oli tutustunut matkalaukun sisältöön ja ottanut tarpeelliset aineistot käyttöön. Ryhmä oli saanut kieliharjoituksista hyödyllisiä käytänteitä arkeen. Kaksi ryhmää oli ottanut tukiviittomat käyttöön helpottamaan arkeaan lasten kanssa. Toisen ryhmän mukaan tukiviittomat auttoivat ja helpottivat ryhmän eri-ikäisiä lapsia osallistumaan lauluihin aamupiirillä. Toisessa lapsiryhmässä havaittiin, että lapset oppivat tukiviittomien avulla tuntemaan eläimiä ja niiden ääntelyäniä. Molemmissa ryhmissä kaikki aikuiset käyttivät tukiviittomia muistinsa ja osaamisensa mukaan. Ne ovat käytössä lähinnä aamupiirillä. Yksi ryhmistä oli ottanut käyttöönsä koko ryhmälle pukemiskuvat. Pukemiskuvat ovat eteisen seinällä esillä. Pukemisen lomassa lapset voivat seinästä tarkistaa, mitä pukea päällensä seuraavaksi. On tärkeää, että kuvat on muistettu päivittää joka päivälle.

Kuvat kiinnostavat ja auttavat lapsia hahmottamaan mitä pukea päälle ja missä järjestyksessä. PK2

Ruokatabletti oli otettu kolme vuotiaalle lapselle käyttöön. Sillä selkeytetään lapsen ilmaisua ja pyritään parantamaan kielellistä osaamista. Kuvat ovat auttaneet lasta ilmaisussa sekä kasvattajia ymmärtämisessä. Puheen lisäksi lapsi voi näyttää ruokatabletista kuvaa, jota tarkoittaa.

Perhepäivähoitajat olivat ottaneet yleisen tuen matkalaukusta monipuolisesti materiaalia käyttöönsä. Eniten käyttöä oli ollut kielen kehitykseen sekä motoriikan harjoittamiseen liittyvillä materiaaleilla. Kielenkehityksen tukemisen avuksi oli otettu ruoka-alusta sekä erilaiset kieliharjoitukset. Kielen kehityksen materiaalista oli jäänyt kasvattajille mieleen kielen käytön tärkeys ja sen monipuolinen harjoittaminen.

Varmasti otamme arkeen enemmän loruttelua ja laulua. PPH3

Kiinnitin enemmän huomiota arjen sanoittamiseen ja monipuoliseen lukemiseen. PPH1

Perhepäivähoitajat olivat löytäneet yleisen tuen matkalaukusta uusia ideoita motoriikan kehittämiseen. Harjoituksia oli käytetty leikkien lomassa, ulkoilussa ja erillisissä jumppatuokioissa. Kasvattajat olivat saaneet uusia ideoita materiaalista ja samalla vanhoja ideoita oli noussut mieleen. Yksi ryhmä oli ottanut tavaksi rentoutushetken jumpan jälkeen. Yksi perhepäivähoitajista oli tutustunut materiaaliin, joka koski kasvattajan toimintaa päiväkodissa haastavissa kasvatustilanteissa. Hänen ryhmässään on haastavasti käyttäytyvä lapsi. Materiaali sai kasvattajan pohtimaan omia tunteitaan, tarkkailemaan omaa toimintaansa ja kertaamaan perusasiat kasvattajana toimimisessa. Hän sai lisää ymmärrystä lapsen käytöstä kohtaan. Eräs kasvattaja oli tutustunut leikkiin liittyvään teorian tietoon. Se oli vahvistanut hänen ajatustaan kasvattajana leikin kestosta ja sen jatkuvuudesta. Suunnitelmia voi muuttaa, jos lapsilla on hyvät leikit menossa.

Vahvasti omaa näkemystä että aamupäivällä voi jättää vaikka ulkoilut väliin jos on hyvät leikit menossa. PPH4

6.2 Päiväkodin työntekijöiden kokemukset yleisen tuen matkalaukusta

Yleisen tuen matkalaukun esittelystä yleinen sanoma oli se, että matkalaukku olisi pitänyt esitellä paremmalla ajalla niin, että kaikki tiimin jäsenet olisivat olleet paikalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esittelyn olisi pitänyt tapahtua jonakin iltana. Tämä toive siksi, että info ei ollut kulkeutunut kaikille tiimin jäsenille. Joissain ryhmissä oli työntekijöitä, jotka eivät tieneet yleisen tuen matkalaukusta mitään. Huonoon tiedonkulkuun vaikutti kiire lapsiryhmässä, sekä monet työntekijävaihdokset. Yksi tiimeistä koki esittelyn sopivaksi, toinen taas kaipasi laajempaa ja syvällisempää esittelyä. Yhdelle ryhmälle esimies kävi esittelemässä matkalaukun lyhyesti erikseen, sillä sieltä ei päästy osallistumaan yleiseen esittelyyn.

Ensimmäiset ajatukset yleisen tuen matkalaukusta olivat positiiviset. Kasvattajat uskoivat, että käyttöä tulisi olemaan. Ensimmäisten ajatusten kohdalla oli jo pohdittu ajankäyttöä. Yksi ryhmistä koki sen hetkiset resurssinsa sellaisiksi, että matkalaukun sisältöön olisi mahdoton tutustua niin, että tietäisi mitä se sisältää ja mitä sieltä hyödyntäisi. Tämä ryhmä oli kuitenkin onnistunut löytämään materiaalia käyttöönsä. Yleisen tuen matkalaukun sisältö oli päiväkodin työntekijöiden mielestä selkeästi jaoteltu. Konkreettisista esimerkeistä oli myös koettu olevan hyötyä. Yksi ryhmä koki asiakokonaisuudet liian laajoina, mutta pinnallisina esityksinä.

Huh, aika iso kokonaisuus ”pienessä” matkalaukussa. PK1

Materiaaliin tutustumisesta linkkivinkkien katseluun oli löytynyt eniten aikaa. Positiivisena asiana näin ajankäytöstä sen, että uusien käytäntöjen opetteluun lasten kanssa oli löytynyt aikaa. Eli jos ryhmä oli löytänyt hyvän toimintamallin yhdelle lapselle tai koko ryhmälle, sen vieminen arkeen oli onnistunut. Käyttöön otettavan aineiston kopiointiin oli myös jonkin verran aikaa arjessa.

Yksi teema nousi päiväkirjoista esiin, ja se oli aikapula. Yksimielisesti kaikki tiimit olivat kokeneet aikaa olevan liian vähän kaikkeen yleisen tuen matkalaukkuun liittyen. Niillä resursseilla, joilla päiväkodissa mentiin kuuden viikon aikana, sisältöön oli mahdotonta tutustua niin, että tietäisi, mitä se sisältää ja mitä voisi käyttää hyö-

dyksi. Yleisen tuen matkalaukku on kiertävä apuväline. Matkalaukun käyttöaika yhdessä paikassa jakoi mielipiteet selvästi. Osalle aika riitti ja he kokivat, että matkalaukku oli hyvin kaikkien saatavilla suunnitteluhuoneessa. Osa koki ajan olevan liian lyhyt matkalaukun sisältöön perehtymiseen. Yksi tiimeistä koki, että tutustumiseen oli sopiva aika, mutta jatkokäytön kannalta matkalaukun jatkuva kierto koettiin huonoksi asiaksi.

Työntekijät kokivat oman aktiivisuuden olevan tärkeä tällaisen matkalaukun käytössä. Mitä aktiivisempi itse jaksaa ja pystyy olla, sitä enemmän yleisen tuen matkalaukusta saisi irti. Matkalaukulle toivottiin pidempää käyttöaika päiväkodilla, jolloin saisi paremmin perehdyttyä matkalaukun sisältöön. Parannusehdotuksena yhdeltä tiimiltä tuli, että verkosta tällainen materiaali olisi paremmin saatavilla ja helposti muunneltavissa. Tällöin matkalaukun kierto jäisi pois.

Kuuden viikon jälkeen ajatukset olivat hieman muuttuneet yleisen tuen matkalaukusta. Ajatuksena yleisen tuen matkalaukku koettiin edelleen hyvänä, mutta aikaa ei vain ollut. Odotukset olivat olleet suuremmat, ja yleisen tuen matkalaukun antia oli yllättävän vaikea hyödyntää arjessa. Yksi tiimeistä oli sitä mieltä, että matkalaukun olemassaolo ei poista erityislastentarhanopettajan avun tarvetta ja konsultaatioita.

6.3 Perhepäivähoitajien kokemukset yleisen tuen matkalaukusta

Matkalaukun esittely oli kaikkien vastanneiden mukaan sopivana ajankohtana. Esittelyn sisältöä pidettiin yleisesti hyvänä, mutta myös matkalaukun materiaalin tarkempaa esittelyä toivottiin. Omaehtoiseen materiaalin selailuun ja tutustumiseen olisi voinut olla esittelyiltana järjestettyä aikaa.

Perhepäivähoitajilla oli ennakkotieto yleisen tuen matkalaukusta ja sen käyttöön otosta, joten se oli odotettu apuväline arkeen. Huolta herätti vain matkalaukun kiertoaika. Yleisen tuen matkalaukku oli perhepäivähoitajien käytössä neljä viikkoa.

Matkalaukku oli yhdellä tiimillä viikon, joten käytännössä tämä tarkoitti sitä, että matkalaukku oli yhdellä perhepäivähoitajalla päivän tai kaksi. Se koettiin liian lyhyeksi ajaksi, jotta sisältöön olisi pystynyt paneutumaan perusteellisesti. Yhtä iltaa pidettiin sopivana aikana yhden kansion selailuun, joita matkalaukussa on kuusi. Hyvänä asiana pidettiin "manuaalia", jonka kaikki saivat esittelyssä itselleen. Sieltä he pystyivät jo vähän etukäteen katsomaan matkalaukun sisältöä. Innokkaimmat ottivat heti linkit ja lähdevinkit käyttöönsä manuaalista. Suurta asiakokonaisuutta pelästettiin, mutta asiaa pidettiin tärkeänä koko lapsiryhmälle soveltuvana.

Että onkohan se liian suuri ja sekava juttu, mutta olikin hyvä ja järjestelmällisen selkeä. PPH4

Että harmi kun sen saa käsiinsä niin harvoin ja lyhyeksi aikaa. PPH2

Tutkimusaineiston mukaan perhepäivähoitajat olivat löytäneet arjestaan parhaiten aikaa uusien käytäntöjen opetteluun lasten kanssa arjessa. Kopiontiin, teoriaosuuksiin ja linkkivinkkeihin ei ollut löytynyt arjesta tarpeeksi aikaa. Kopioinnissa oli saatu esimieheltä apua. Matkalaukun siirtoihin kului aikaa, ja siirrot olivat välillä epäselviä. Yleisen tuen matkalaukun siirrosta on vastuulla aina jokin nimetty kasvattaja. Hän vie matkalaukun seuraavaan paikkaan, joka matkalaukussa olevaan kalenteriin on merkattu.

Perhepäivähoitajien mielestä yleisen tuen matkalaukun sisältö oli selkeästi jaoteltu. Kiertoaika jäi perhepäivähoitajilla todella lyhyeksi. Moni jäi odottamaan seuraavaa kertaa, että pääsee taas hyödyntämään matkalaukun aineistoa.

Jäi lähinnä vaivaamaan mitä kaikkea siinä olisi ollut jos olisi ehtinyt paneutumaan materiaaliin. PPH2

- - täytyy ottaa joskus myöhemmin uudelleen. PPH1

Perhepäivähoitajien kokemukset olivat kierron jälkeen positiivisempia kuin päiväkodin työntekijöiden. Perhepäivähoitajat kokivat saaneensa arkeen paljon vinkkejä ja käytännönläheisiä materiaaleja. Yksi perhepäivähoitaja kaipasi toista kasvattajaa

jakamaan ajatuksia noin laajasta tietopaketista. Eräs perhepäivähoitaja koki kopioitavan ja kierrätettävän materiaalin todella hyväksi asiaksi, sillä materiaalipaketit ovat kalliita ja perhepäivähoitajan pitäisi sellaiset itse ostaa.

Parannusehdotuksena tuli, että laukkuja olisi useampi yhdessä kylässä, sillä nykyisellä menetelmällä kiertoväli on pitkä. Myöskin kirjanpitotyylistä lainausmenetelmää ehdotettiin. Yhtenä ideana oli yleisen tuen matkalaukun siirto PDF-muotoon, jolloin se olisi kaikkien saatavilla jatkuvasti, sillä tilanteet ja tarpeet tulevat arjessa usein nopeasti.

Perhepäivähoitajien vastauksia palautui todella vähän. Viiden perhepäivähoitajan sekä heidän esimiehensä vastauksista löytyi samoja ajatuksia. Yleisesti perhepäivähoitajien mielipiteet olivat hyvin samanlaisia, mutta muutamat hyvät ideat ja perustelut rikastuttivat aineistoa. Niitä olisi voinut tulla lisää niiltäkin perhepäivähoitajilta, joiden vastaukset eivät syystä tai toisesta palautuneet.

7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU, JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEAT

7.1 Tutkimustulokset ja johtopäätökset

Yleisen tuen matkalaukkua pidettiin yleisesti hyvänä ideana. Materiaaliin tutustumiseen ja sen käyttämiseen vaikuttivat päiväkodissa arjen kiire sekä työntekijöiden vaihtuvuus. Perhepäivähoitajilla lyhyt kiertoaika rajoitti yleisen tuen matkalaukun sisältöön paneutumista.

Helsingin sanomien mielipidekirjoituksessa (22.12.2016) lastentarhanopettaja, erityislastentarhanopettaja sekä entinen päiväkodin johtaja kuvaavat päiväkodin arkea selviytymiseksi päivästä toiseen. Päivät kuluvat perusarjen pyörittämiseen, josta laadukas varhaiskasvatus on kaukana. Heidän mielestään taloudellista tehokkuutta lisäävät toimet vievät tärkeää aikaa lapsen yksilölliseltä kohtaamiselta. Vaihtuvat määrät aikuiskontakteja tekee lapsista levottomia. (Helsingin Sanomat 2016.) Työntekijöiden poissaoloista syntyy kiireen tuntu ja se vaikuttaa suunnitelmiin ja toteutuksiin negatiivisesti (Reunamo & Kivistö 2014, 62).

Päiväkodin vastauksista paistoi läpi arjen hektisyys ja kiire. Kun päivät menevät arjen pyörittämiseen, laadukasta varhaiskasvatusta ei voi toteuttaa, vaikka kasvattajat niin toivoisivatkin. Tällöin tukea tarvitsevat lapset jäävät vaille niitä tukitoimia, joita heidän kasvunsa ja kehityksensä siinä hetkessä vaatisi. Perhepäivähoitajien vastauksista ei arjen kiire samalla tavalla noussut esille. Vaikka heillä oli yleisen tuen matkalaukku vain yhden päivän, kaikki tutkimuskyselyn palauttaneet perhepäivähoitajat olivat ainakin tutustuneet siihen ja löytäneet materiaalia heidän lapsiryhmässään käytettäväksi. Johtuuko aktiivisuus siitä, että he työskentelevät yksin ja ovat yksin vastuussa lapsiryhmästä, kehityksestä ja kasvusta? Päiväkodeissa materiaalia saattaa olla muutenkin yhteisesti hankittuna, mutta perhepäivähoitajien täytyy ne itse ostaa.

Kasvattajat tiedostivat, että oma aktiivisuus vaikuttaa siihen, miten paljon yleisen tuen matkalaukusta saa irti. Lasten yleinen tukeminen kuuluu kasvattajien työhön, joten matkalaukulla olisi kuvitellut olevan enemmän käyttöä. Joko tarvetta ei ollut tai sitten tukimuotoja oli jo ehditty etsiä muualta syyskauden aikana. Määrällisesti viidellä perhepäivähoitajalla on vähemmän lapsia kuin viidessä päiväkotiryhmässä. Silti perhepäivähoitajat olivat ottaneet käyttöönsä enemmän materiaalia. Kielen kehityksen vaikeuksiin oli otettu eniten materiaalia yleisen tuen matkalaukusta. Vanhan tutkimuksen mukaan puheen ja kielen häiriöt aiheuttavat eniten tuen tarvetta lapsilla (Pihlaja 1998, Huhtasen 2004, 14 mukaan). Eri selvitysten mukaan 3-7 prosenttia lapsista kärsii eri asteisista puheen ja kielen häiriöistä (Duodecim 2017). Yleisen tuen matkalaukussa eniten materiaalia oli juuri kielen kehitykseen. Erityislastentarhanopettajat tiesivät työkokemuksensa perusteella, että siihen aihealueeseen on hyvä olla monipuolista apua tarjolla.

Tutkimustuloksista yksittäinen tärkeä asia, joka nousi esiin, oli se, että yleisen tuen matkalaukku ei korvaa erityislastentarhanopettajien apua ja konsultaatiota. Heitä pidetään edelleen tärkeinä tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Erityislastentarhanopettajat toimivat asiantuntijoina erityiskasvatuksessa. Erityislastentarhanopettajalta saa tarvittaessa apua lasten tuen tarpeen arvioinnissa ja toteuttamisessa. (Huhtanen 2004, 15.)

7.2 Kehittämisehdotukset

Tutkimukseni onnistui siinä mielessä hyvin, että kasvattajilta tuli kehittämisideoita yleisen tuen matkalaukun käytössä. Nousi myös esiin asioita, joihin pitää jatkossa kiinnittää enemmän huomiota. Suurin ja radikaalein muutosehdotus oli, että yleisen tuen matkalaukun materiaali olisi kaiken kaikkiaan sähköisessä muodossa. Silloin se olisi kaikkien saatavilla jatkuvasti ja tarpeen tullen sieltä voisi materiaalia etsiä. Materiaali olisi helpommin päivitettävissä, kun se olisi sähköisessä muodossa. Kun yleisen tuen matkalaukun materiaali olisi koko ajan saatavilla, sieltä voisi heti tarpeen tullen etsiä tukikeinoja. Pihlajan (2006, 13) mukaan kasvattajien pitäisi pystyä

tilanteeseen reagoimaan välittömästi. Kun tukea tarvitaan, kasvattajalla ei välttämättä ole mielessä heti sopivia tukimuotoja ja yleisen tuen matkalaukun kiertokin osuisi omalle kohdalle vasta kuukauden kuluttua. Tällaisissa tapauksissa sähköinen versio yleisen tuen matkalaukusta olisi parempi, sillä tarpeen tullen kasvattaja pääsisi heti selaamaan materiaalia. Tutkimustulosten mukaan linkkivinkkien selailuun koettiin olevan enemmän aikaa kuin kirjalliseen materiaaliin tutustumiseen. Tämä puoltaa sitä ajatusta, että sähköistä yleisen tuen materiaalia voitaisiin käyttää enemmän. Matkalaukkuja voisi olla kierrossa myös enemmän, jolloin matkalaukku pysyisi olemaan yhdessä pisteessä kauemmin. Kirjanpitotyylisestä lainausta ehdotettiin myös. Silloin materiaalit olisivat heillä, joilla tarve on. Mutkattomaan matkalaukun kiertoon täytyy vielä panostaa. Kasvattajien vastuulla on se, että matkalaukku siirtyy aikataulun mukaisesti seuraavaan paikkaan.

8 POHDINTA

Pohdin pitkään, haluanko tehdä opinnäytetyöni yksin vai parin kanssa. Lopulta päädyin tekemään opinnäytetyön yksin. Tähän päätökseen vaikutti se, että asun eri paikkakunnalla kuin muut opinnäytetyövaiheessa olevat opiskelijat. Ja kun sain mielenkiintoisen aiheen omalta paikkakunnalta, valinta oli lopulta helppo. Tiesin, että opinnäytetyöprosessi on pitkä ja haastava. Ajattelin, että olen aikaansaava opiskelija, eikä kirjoittamisurakka tuottaisi tuskaa. Kuitenkin muutamaan otteeseen sai kunnolla etsiä motivaatiota, jotta teoriaosuus alkoi laajeta. Välillä mietin miksi en tehnyt parin kanssa. Silloin olisi saanut toisen kanssa jakaa vaikeat hetket opinnäytetyön tekemisessä sekä olisi ollut toinen ehkä antamassa sitä motivaatiota. Kaikesta kuitenkin selvisin ja olen todella tyytyväinen itseeni tämän prosessin loppupuolella.

Vaikka aloitin opinnäytetyön tekemisen ajoissa, aikataulut olivat silti melko tiiviit, sillä aineistojen saamiseen en itse voinut kauheasti vaikuttaa. Yleisen tuen matkalaukku otettiin käyttöön vasta tammikuussa ja yhteensä kymmenen viikkoa se oli menossa niissä paikoissa, joista aineistoni keräsin. Teoreettista viitekehystä kasasin pitkään ennen kuin sain aineistot analysoitavaksi. Teoriaosuutta kirjoitin ajallisesti enemmän kuin tutkimusosuutta. Analysointiin ja tutkimustuloksien tarkasteluun olisi voinut olla enemmän aikaa, jotta olisi ehtinyt pohtia ja pyöritellä asioita monesta eri näkökulmasta paremmin.

Kun kaikki on jo tehty ja miettii opinnäytetyön prosessia, on siellä sellaisia asioita, jotka nyt tekisin toisin. Aineiston keruun olisi voinut tehdä toisin. Kun aloin käydä läpi aineistoa, aloin ihmetellä miksi en tehnytkaan haastatteluja. Mielestäni koitin päiväkirjaan tehdä kysymykset niin, että ne kattaisivat kaiken haluamani tiedon. Kuitenkin sieltä löytyi vastauksia, joihin olisin halunnut tarkennusta, jolloin aineistosta olisi tullut syvällisempi. Haastattelun olisin voinut tehdä päiväkodissa tiimeille samoilla kysymyksillä, jotka päiväkirjassa oli, ja silloin olisin pystynyt pyytämään työntekijöitä tarkentamaan heidän vastauksiaan. Sen olisi myös voinut kysyä, paljonko lapsiryhmissä on tuen tarpeessa olevia lapsia. Silloin olisi paremmin pystynyt poh-

timaan yleisen tuen matkalaukun aineiston käyttöä määrällisesti. Työntekijät vaikuttivat niin innostuneilta yleisen tuen matkalaukun esittelyvaiheessa, että itsellenikin tuli luottavainen olo vastauksien suhteen.

Pidin opinnäytetyön aiheesta, vaikka sen laajuus toikin omat haasteensa. Aihe on lähellä työelämää ja sain olla tekemässä jotain konkreettista. Tulokset ovat tärkeitä ja ne vievät uutta ideaa eteenpäin. Tulevana lastentarhanopettajana minulla on nyt paljon materiaalia ja tietoa käytettäväksi lasten yleiseen tukemiseen. Tiedän, miten tärkeää on havainnoida lapsia sekä suunnitella lasten tarpeiden mukaista toimintaa. Omia toimintatapojaan muuttamalla voi saada paljon aikaa lasten kasvun ja kehityksen kannalta. Kehittämisideoita tuli kentältä paljon. Toivottavasti niiden perusteella yleisen tuen matkalaukku muokataan, sillä ideat ovat tulleet juuri heiltä, jotka matkalaukku käyttävät. Itse olen päässyt varhaiskasvatukseen töihin ja se arki on kyllä hyvin kiireistä siellä. Paljon on asetettu ylemmiltä tahoilta vaatimuksia, mitä pitäisi ehtiä lasten kanssa tekemään. Paperityöt vievät lastentarhanopettajien aikaa. Lasten havainnointiin ei paljon jää aikaa ja suunnitelmat muuttuvat päivittäin. Tuki-omotoja miettiessä nopeasti lähtee netistä etsimään erilaisia harjoituksia ja muita ideoita. Yleisen tuen matkalaukun teoriaosuudet voisi olla sähköisessä muodossa Kurikan varhaiskasvatuksen yleisessä käytössä olevassa tiedostossa. Matkalaukuun voisi laittaa sitten konkreettista materiaalia esimerkiksi pelejä ja aistiharjoitukseen liittyviä esineitä. Tämä ainakin hyödyntäisi perhepäivähoitajia enemmän, sillä he kokivat juuri materiaalipaketit hyödyllisiksi yleisen tuen matkalaukun sisällöstä.

Opinnäytetyö herätti minut pohtimaan varhaiskasvatuksen tulevaisuutta. Jos ryhmäkoot suurentuvat, sijaisia ei saa palkata ja lasten ongelmat lisääntyvät, silloin ollaan pulassa. Päivähoidossa annetaan kuitenkin eväät tulevalle koulupolulle. Varhaiskasvatuksessa on kuitenkin enemmän aikaa paneutua lapsen kasvun ja kehityksen viivästymiin, kuin koulussa. Koulussa edetään asioissa nopeaa tahtia eikä opettajalla ole niin paljon aikaa antaa yhdelle lapselle. Jos tuen tarpeet on arvioitu jo varhaiskasvatuksessa, on lapsella paljon matalampi kynnys astua koulupolulle.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin ensimmäiset käyttökokemukset yleisen tuen matkalaukusta. Muutaman vuoden kuluttua olisi mielenkiintoista selvittää tilanne uudelleen. Onko varhaiskasvatuksen arki edelleen kiireistä? Uuden mielenkiintoisen tutkimusaiheen saisi, kun tutkisi syitä, miksi se arki päiväkodissa on niin hektistä ja mihin kaikkeen se vaikuttaa.

LÄHTEET

A 16.3.1973/239. Asetus lapsen päivähoidosta.

Duodecim. 17.1.2017. Puheen ja kielen häiriöt lapsella. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.3.2017]. Saatavana: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00413

EOPS. 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. [Verkojulkaisu]. Opetushallitus. [Viitattu 16.9.2016]. Saatavana: http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Erytislastentarhanopettajat. 10.2.2017. Sähköinen haastattelu.

Erytisopetuksen strategia. 2007. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 16.9.2016] Saatavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr47.pdf?lang=fi>

Espoon Opetus- ja varhaiskasvatustalokunta. 22.10.2014. Selvitys kolmiportaisen tuen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 6.2.2017]. Saatavana: <http://espoo04.hosting.documenta.fi/koukous/2014311633-5-1.PDF>

Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. 2006. Lasten päivähoiton tilannekatsaus: Syyskuu 2005. [Verkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112990/Selv200616.pdf?sequence=1>

Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus: asiantuntijaksi kehittyminen Lapin läänissä. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Heinämäki, L. 2002. Erytispäivähoitoa perheissä. Teoksessa: H. Alho-Kivi & S. Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona: perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 173-197.

Heinämäki, L. 2004a. Erytinen tuki varhaiskasvatuksessa: Erytispäivähoito - lapsen mahdollisuus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heinämäki, L. 2004b. Erytisesti päivähoitossa: kunnallisten toimijoiden ja päättäjien näkemykset erityis päivähoiton funktiosta palvelujärjestelmässä. Stakes: Tutkimuksia 136.

Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes: Oppaita 62.

Hirschland, D. 2008. Collaborative Intervention in Early Childhood: Consulting with Parents and Teachers of 3- to 7-Year-Olds. [Verkkokirja]. New York: Oxford University Press. [Viitattu 20.3.2017]. Saatavana eBook collection tietokannasta.

- Helsingin sanomat. 22.12.2016. Päiväkotien todellisuus on uskottua karumpi – maailman paras varhaiskasvatus on pelkkä illuusio. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.3.2017]. Saatavana: <http://www.hs.fi/mielipide/art-2000005016106.html>
- Huhtanen, K. 2000. Tehostettu tuki perusopetuksessa: Työvälineeksi pedagoginen ennakointi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen: Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finnlectura.
- Huhtanen, K. 2011. Tehostettu tuki perusopetuksessa: työvälineeksi pedagoginen ennakointi. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hujala, E., Puroila, A-M, Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoitosta varhaiskasvatukseen. Edufin.
- Hujala, E., Puroila, A-M, Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoitosta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus 90.
- Hännikäinen, M. 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä: hoitoa, kasvatusta vai opetusta?. Teoksessa: K. Karila & L. Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere, 30-52.
- Hänninen, S-L & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki: Otava.
- Karvonen, P. 2000. Hyppää pois! Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. Tampere: Tammi.
- Koivunen, P-L & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa: Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuorelahti, M., Lappalainen, K. & Viitala, R. 2012. Sosioemotionaalinen kompetenssi ja osallisuuden kokemus. Teoksessa: M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Tampere: Vastapaino, 277-297.
- Kurikan varhaiskasvatussuunnitelma. 2013. Kurikan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 25.11.2016]. Saatavana: http://www.kurikka.fi/files/Tiedostot/Vasu_2013.pdf
- Kurikka. Ei päiväystä. Kolmiportainen tuki. [Verkkosivu]. [Viitattu 7.10.2016]. Saatavana: <http://www.kurikka.fi/?lang=fi&id=3357>
- L 19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki.

- Lahti. 1.8.2014. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 6.2.2017]. Saatavana: <https://www.lahti.fi/PalvelutSite/VarhaiskasvatusSite/Documents/Kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20ja%20esiopetuksessa%2014.pdf>
- Lindon, J. 2006. Equality in early childhood: Linking theory and practice. London: Hodder education.
- Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa: M. Nurmilaakso & A-M. Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli: Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: THL opas 13, 31-41.
- Oja, S. 2012. Kaikille kelpo koulu: Kolmiportaisen tuen toteuttaminen ja kehittäminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta. [Verkkosivu]. [Viitattu 16.9.2016]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2009/20090109#idm1941136>
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä: Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Peltomäki, P & Tastula, S. 2011. Uudistuneen perusopetuslain tuomat muutokset koulujärjestelmään. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38130/sarika_tastula.pdf?sequence=1
- Pihlaja, P. 1998. Päivähoidon syrjällä: Erityispäivähoito 1997. Selvityksiä 7. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Pihlaja, P. 2004. Sosiaalis-emotionaaliset vaikeudet lapsuudessa. Teoksessa: P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY, 214-240.
- Pihlaja, P. 2006. Puutteista oppimisen mahdollisuuksiin. Varhaiserityiskasvatuksen käsitteitä, käytäntöjä ja ohjeistusta. Teoksessa: P. Pihlaja & E. Kontu (toim.) Arjen monimaisuutta: erityisryhmät päiväkodissa. Helsinki: Stakes, 11-15. <http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/75350/R14-2006-VERKKO.pdf?sequence=1>
- Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Tammi.
- Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Reunamo, J & Kivistö, M. 2014. Roolileikki ja draamakasvatus. Teoksessa: J. Reunamo (toim.) Varhaiskasvatuksen kehittäminen: Kehitystehtäviä ja ratkaisumalleja. Jyväskylä: PS-kustannus, 48-65.

- Saarela, M. 2004. Lapsen kehitysvammaisuus. Teoksessa: Teoksessa: P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY, 329-351.
- Suhonen, E. 2006. Elämää lähiöpäiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Teoksessa: E. Kontu & E. Suhonen (toim.) Erityispedagogiikka ja varhaislapsuus. Helsinki, 47-56.
- Suomenkielinen varhaiskasvatus- ja opetuslautakunta. 2011. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa: järjestämisen periaatteet. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 6.2.2017]. Saatavana: [file:///C:/Users/N%20&%20N/Downloads/Kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%201.1.2012%20doc%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/N%20&%20N/Downloads/Kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%201.1.2012%20doc%20(1).pdf)
- Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2016. Varhaiskasvatus 2015. [Verkkajulkaisu]. THL: tilastoraportti. [Viitattu 23.1.2017]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131666/Tr21_16.pdf?sequence=5
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua: Henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatukäsitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- TAYS. 2003. Kehityksen ja oppimisen vaikeudet lapsilla ja nuorilla. Opas TAYS-piirin lastenneuvoloille ja kouluterveydenhuollolle. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 1.3.2017]. Saatavana: <file:///C:/Users/k1400164/Downloads/kehitys2003.pdf>
- Tuomi, J & Sarajarvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi: Helsinki.
- Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-kustannus: Helsinki, 100-112.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 3.1.2017] Saatavana: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. [Verkkajulkaisu]. Oppaita 56. Stakes. [Viitattu 24.1.2015]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>
- Viitala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus: Erityisestä moninaisuuteen. 2. painos. Tampere: Tampere University.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Tammi: Helsinki.

Wong, S & Cumming, T. 2010. Family day care is for normal kids: Facilitators and barriers to the inclusion of children with disabilities in family day care. [Verkkolehtiartikkeli]. *Australasian Journal of Early Childhood* 35 (3), 4-12. [Viitattu 22.3.2017]. Saatavana EBSCOhost tietokannasta.

Välimäki, A-L. 1999. Lasten hoitopuu: lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

LIITTEET

Liite 1. Kuva yleisen tuen matkalaukusta

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Päiväkirja

LIITE 1 Kuva yleisen tuen matkalaukusta

LIITE 2. Saatekirje

Saatekirje

Hei!

Teen opinnäytetyötä yleisen tuen matkalaukkuun liittyen. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa työntekijöiden kokemukset koskien yleisen tuen matkalaukkaa. Yleisen tuen matkalaukku on koottu ajatellen päiväkodin arkea. Sieltä löytyy materiaalia perustuen uusimpaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2016. Materiaalit on jaoteltu eri oppimisen alueisiin: ”Kielten rikas maailma”, Ilmaisun monet muodot”, ”Minä ja meidän yhteisömme”, ”Tutkin, toimin ympäristössäni”, ”Kasvan, liikun ja kehityn” sekä ”Varhaiskasvatusympäristö”. Käytettävää aineistoa on paljon, mutta tarkoitus on, että otatte käyttöönne sellaisia menetelmiä, joita sen hetkinen lapsiryhmänne tarvitsee kasvun ja kehityksen tukemiseen. Opinnäytetyötä teen yhteistyössä Kurikan erityislastentarhanopettajien kanssa. He ovat matkalaukun kassanneet ja haluavat kuulla, miten se on otettu vastaan.

Tiedän, että teillä ei ole aikaa mihinkään ylimääräiseen paperityöhön arjessanne, mutta toivon, että panostaisitte tähän pieneen tehtävään kuitenkin täysillä. Tämä päiväkirja tulee aineistoksi opinnäytetyöhöni, joten sitä tulee täyttää nimettömänä. Toivon, että täytätte päiväkirjaa huolella, jotta aineistosta saadaan tarpeeksi laaja. Näin saadaan paremmin tietoa yleisen tuen matkalaukun käytöstä ja työntekijöiden toiveista koskien matkalaukun käyttöä.

Päiväkirjassa on kaksi osiota. Täyttäkää päiväkirjan ensimmäistä osiota aina ottaessanne matkalaukusta jotain materiaalia käyttöönne. Kun täytätte kohdat heti, ne ovat parhaiten muistissanne, eikä päiväkirjan täyttö kasaannu silloin yhdelle kerralle. Toivon, että toisen osuuden täytätte tiiminä kuuden viikon loppupuolella. Kerrokaa rehellisesti ja mahdollisimman monipuolisesti mielipiteenne. Vastauksien ei tarvitse olla kompromisseja tiiminne mielipiteistä, vaan siihen voi kirjata kaikkien omat ajatukset erikseen, jos ne poikkeavat toisistaan. Jos koitte jonkun asian olevan puutteellinen, toivon, että kertoisitte siihen parannusehdotuksia.

Päiväkirjojen palautukset toivoisin viikolla 12 esimiehellenne.

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstä!

Vastaan mielelläni ja selvennän, jos teille tulee kysymyksiä päiväkirjan täytöstä.

sähköpostilla: nita.maki-ventela@seamk.fi

puhelimitse: 044 055 8662

Sosionomiopiskelija

Nita Mäki-Ventelä

LIITE 3. Päiväkirja**PÄIVÄKIRJA YLEISEN TUEN MATKALAUKUN KÄYTÖSTÄ**

Osio 1

Mistä osa-alueesta aineisto on: 1 2 3 4 5 6

Mikä aineisto: _____

Mihin tarkoitukseen (yhdelta lapselle vai koko ryhmälle, ikä, jne.):

Millaista hyötyä huomasi aineiston käytössä:

Käytäntö (kuka vei eteenpäin, miten tuotiin arkeen, jne.):

Mistä osa-alueesta aineisto on: 1 2 3 4 5 6

Mikä aineisto: _____

Mihin tarkoitukseen (yhdelta lapselle vai koko ryhmälle, ikä, jne.):

Millaista hyötyä huomasi aineiston käytössä:

Käytäntö (kuka vei eteenpäin, miten tuotiin arkeen, jne.):

Osio 2

Mitä mieltä olitte matkalaukun esittelystä?
(oliko ajankohta hyvä, saitteko tarpeeksi infoa jne.)

Mitkä olivat tiimissä ensimmäiset ajatukset yleisen tuen matkalaukusta?

(Laittakaa merkki siihen kohtaan janaa, miten paljon koitte aikaa löytyvän.)

Löytyikö arjesta riittävästi aikaa

- | | | | |
|--------------------------------------------|-------|-------|----|
| • tutustua matkalaukun materiaaliin? | kyllä | ----- | ei |
| • materiaalin kopiontiin? | kyllä | ----- | ei |
| • linkkivinkkien selaamiseen? | kyllä | ----- | ei |
| • opetella uusia käytäntöjä lasten kanssa? | kyllä | ----- | ei |
| • teoriaosuuksiin paneutumiseen? | kyllä | ----- | ei |

Vapaa sana:

Oliko matkalaukun sisältö selkeästi jaoteltu?

Saitteko tarvittaessa apua esimieheltä tai erityislastentarhanopettajalta?

- Emme tarvitse apua _____
- Emme saaneet apua _____
- Saimme apua esimieheltä _____ erityislastentarhanopettajalta _____

Päiväkodissanne matkalaukku oli käytettävissänne kuusi viikkoa, oliko se sopiva aika?

Mitä parantaisitte yleisen tuen matkalaukun käytössä?

Mitkä ovat tiimin ajatukset yleisen tuen matkalaukusta ensimmäisen kierron jälkeen?

Jos tuli mieleen jotain mitä ei kysytty ja haluatte sanoa, kirjatkaa tähän:

Kiitos vastauksistanne! 😊